

PANNELLO 01

Leonardo - Il genio gentile / Leonardo – Lempeä nero

Näyttely Leonardo da Vincin kuoleman 500-vuotisjuhluvuoden muistoksi
(1452-1519)

Luonut Stefano Baldi

Tekstit

Stefano Baldi ja

Luigina Peddi

PANNELLO 02

Leonardo – Varhaiset vuodet

BOX 1.

Leonardo syntyi notaarin ja talonpoikaisnaisen aviottomaksi lapseksi 15.4.1452 Vincissä, Firenzen lähellä. Hän vietti varhaislapsuutensa maalla, mistä muutti myöhemmin isänsä luo. Siellä hänellä oli pääsy kirjastoon, mutta hän ei koskaan saanut varsinaista muodollista koulutusta.

BOX 2.

Teini-ikäisenä Leonardo oli viisi vuotta oppipoikana kuuluisan kuvanveistäjän ja kuvataiteilijan Andrea del Verrocchion työpajassa Firenzessä. 30-vuotiaana hän työskenteli Milanon maaherran, herttua Ludovico Sforzan palveluksessa insinöörin, kuvanveistäjän, kuvataiteilijan ja arkkitehdin tehtävissä. Hän asui Milanossa vuoteen 1499, jolloin Sforzan perheen oli paettava kaupungista Ranskan joukkojen valloitettua herttuakunnan.

CITAZIONE

”Hyvin vietetty elämä on pitkä.”

DIDASCALIE

1. - Omakuva, 1515, Punaliitu paperille, Biblioteca Reale, Torino;
2. - Vitruviuksen mies, 1490, Kynä ja muste paperille, Gallerie dell'Accademia, Venetsia;
3. - Marian ilmestys, 1472 - 1475, öljy ja tempera paneelille, Galleria degli Uffizi, Firenze.

PANNELLO 03

Leonardo – Myöhempi elämä

BOX 1.

Leonardo kulki Venetsian, Mantovan, Firenzen, Milanon ja Rooman välillä tehden töitä kuvataiteen, sotilasasioiden, insinöörin töiden ja uusien tieteellisten tutkimusten parissa. Yksi tutkimuksen aiheista oli lintujen lentotaito. Vuonna 1516, mesenaattinsa Giuliano de' Medicin kuoltua, Leonardo muutti Ranskaan kuningas Frans I:n hoviin. Leonardo kuoli 2.5.1519 67-vuotiaana Clos Lucén linnassa Amboisen kaupungin lähellä.

BOX 2.

Leonardon aikalaiset kuvailivat keksijäneroa kiehtovaksi ja karismaattiseksi, kiltiksi ja anteliaaksi. Kaikki pitivät hänestä. Hän oli luonnostaan nokkela ja voitti herttua Ludovico Sforzan huomion säkenöivällä keskustelutaidollaan. Itse herttua kuvaili Leonardoa yllättävän komeaksi ja miellyttäväksi, mutta myös vankkarakenteiseksi mieheksi. Leonardo pukeutui mielellään yksinkertaisiin vaatteisiin yhdistellen kuitenkin samalla taidokkaasti epätavallisia värejä.

CITAZIONE

“... Näytti kuitenkin, kuinka oli loukannut Jumalaa ja koko ihmiskuntaa, koska ei ollut tehnyt taidetta kuten oli tapana.”

DIDASCALIE

1. - Madonna Litta, 1490, Tempera paneelille, Eremitaaši, Pietari;
2. - Bacchus, 1510-1515, öljy paneelille, siirretty kankaalle, Louvre, Pariisi;
3. - Neitsyt Maria, Jeesuslapsi, lammas ja Pyhä Anna, 1510-1513, öljy paneelille, Louvre, Pariisi;
4. – Leonardon muotokuva, oletettu tekijä Francesco Melzi, 1518, punaliitu paperille, Royal Library, Windsor.

PANNELLO 04

Leonardo ja maalaustaide

Box 1.

Leonardo on kuuluisa erityisesti maalauksistaan ja mestariteokset kuten Mona Lisa (viralliselta nimeltään La Gioconda) ja Viimeinen ehtoollinen ovat innoittaneet taidemaalareita monessa sukupolvessa. Leonardo piti maalaustaidetta "tieteenä", jonka avulla on mahdollista esittää luonto mahdollisimman yksinkertaisella ja totuudenmukaisella tavalla. Se oli hänelle myös työkalu, jolla esitellä tieteellisiä löytöjä. Esimerkiksi "sfumato"- ja "chiaroscuro"-tekniikat syntyivät Leonardon valo-opin tutkimusten sekä tieteellisessä tarkoituksessa suoritettujen ruumiiden leikkelyn pohjalta.

Box 2.

Leonardon perfektionismi yhdistettynä uusien tekniikoiden kokeiluun ja hänen moniin kiinnostuksenkohteisiinsa aiheutti sen, että hän usein viivästytti taulujen palauttamista, koska ne eivät hänen mielestään olleet valmiita. Hän käytti yli kolme vuotta Viimeisen ehtoollisen maalaamiseen ja Mona Lisaan yli viisi. Meidän päiviimme säilyneet vähät mestariteokset todistavat, että Leonardo asetti laadun määrän edelle.

Citazione

"Maalaus on runo, jonka voi nähdä mutta ei kuulla, ja runo on maalaus, jonka voi kuulla mutta ei nähdä. Niinpä nämä kaksi runoa, tai voisipa sanoa nämä kaksi maalausta, ovat vaihtaneet aisteja, joiden kautta niiden pitäisi kulkeutua tajuntaamme."

Didascalie

1. – Viimeinen ehtoollinen (Pyhä ehtoollinen), 1495-1498, rasvainen tempera, lakka ja öljy, seinämaalaukset, Santa Maria delle Grazie kirkko, Milano;
2. - Gioconda (Mona Lisa), 1503-1504, öljy puupaneelille, Louvre, Pariisi;
3. – Nainen ja kärppä, 1488-1490, öljy paneelille, Krakovan kansallismuseo, Krakova.

PANNELLO 05

Leonardo ja kuvanveisto

Box 1.

Jo nuorena Leonardo omistautui kuvanveistolle, mistä todistavat niin hänen omat lausuntonsa kuin muutkin lähteet. Hän suunnitteli suurella työllä ja innostuksella valtavaa pronssista ratsastajapatsasta Francesco Sforzan (1489 – 1494) kunniaksi sekä monumenttia marsalkka Gian Giacomo Trivulzioon (1506-11). Valitettavasti hänen suuret veistossuunnitelmansa eivät koskaan toteutuneet, sillä pronssia tarvittiin sodan aikaan aseiden valmistamiseen.

Box 2.

Lukuisat luonnokset, muistiinpanot, tekstit ja piirrokset Madridin koodekseissa kertovat Leonardon äärimmäisestä tarkkaavaisuudesta anatomian ja liikkeen tutkimuksessa sekä hänen ideoidensa rohkeudesta. Pronssin valamisen syvän tunteuksensa ansiosta hän suunnitteli innovatiivisia ratkaisuja pronssihevosen valamiseksi yhtenä kappaleena.

CITAZIONE:

”En näe maalaamisen ja kuvanveiston välillä muuta eroa, kuin että kuvanveistäjä luo teoksensa suuremmalla fyysisellä vaivalla kuin maalari, ja maalari tekee kuvanveistäjää enemmän ajatustyötä.”

DIDASCALIE

1. - Francesco Sforzan patsas, luonnoksia hevosesta, n. 1490, Royal Library, Windsor;
2. - Francesco Sforzan patsas, luonnoksia hevosen pään muotista, 1482-1493, Biblioteca Nacional, Madrid;
3. - Luonnoksia marsalkka Trivulzion ratsastajapatsaasta, Royal Library, Windsor.

PANNELLO 06

Leonardo ja arkkitehtuuri

Box 1.

Leonardo da Vincin taiteilijuus sekä insinöörin- ja keksijäntaidot yhdistyvät hänen arkkitehtonisissa piirroksissaan. Hän suunnitteli rakennuksia, siltoja ja jopa kokonaisia kaupunkeja. Piirrokset eivät kuvaa ainoastaan rakennuksen ulkomuotoa, vaan myös sen toimintaa. Hänen luonnoksissaan on lisäksi nähtävissä perustavanlaatuisia arkkitehtonisia elementtejä, kuten ovia, ikkunoita ja korokekäytäviä. Joissakin tapauksissa hänen ratkaisunsa ovat ajalleen omaperäisiä ja tavallisesta poikkeavia, kuten nelisuuntainen portaikko ja kierreportaat.

Box 2.

Leonardo esitteli Ludovico Sforzalle suunnitelman "ideaalikaupungista". Ajatus syntyi Milanon tuhoisan ruttoepidemian seurauksena kaupungin menetettyä lähes kolmasosan asukkaistaan. Vakavien epidemioiden leviämisen estämiseksi vastaisuudessa Leonardo suunnitteli useampaan tasoon rakentuvan kaupungin leveämpine katuineen ja saniteettitiloineen. Suunnitelmaan kuului myös kanavajärjestelmä, joka toimisi niin kaupankäynnissä kuin viemärijärjestelmänä.

CITAZIONE:

"Holvikaari ei ole mitään sen ihmeellisempää kuin kahden heikkouden aiheuttama lujuus, sillä rakennusten holvikaaret koostuvat kahdesta ympyrän osasta, joista molemmat heikkoudessaan haluaisivat kaatua, ja nojatessaan kumpikin toisen raunioon muuttuvat ne yhdeksi lujuuksi."

DIDASCALIE

1. – Suunnitelma monitasoisesta kaupungista, Institut de France, Pariisi;
2. – Suunnitelma kupolikattoisesta kirkosta, Institut de France, Pariisi;
3. – Perspektiivitutkimus maalaukseen Kuninkaiden kumarrus, n. 1481, Gabinetto disegni e stampe degli Uffizi, Firenze.

PANNELLO 07

Leonardo insinöörinä (lentotaito)

Box 1.

Lentäminen kiehtoi Leonardoa, ja hän teki aiheesta lukuisia tutkimuksia. Yksi niistä on koodeksi lintujen lentotaidosta, joka käsittelee noin 1505 lintua ja jota nykyisin säilytetään Torinon kuninkaallisessa kirjastossa. Hän suunnitteli lukuisia lentämiseen liittyviä mekaanisia laitteita, kuten laskuvarjo, ilmaruuvi ja vuoden 1488 ihmisvoimin ohjattava "ornitopteri". Viimeksi mainittu on luultavasti ihmisen ensimmäinen yritys suunnitella ilmaa painavampi lentävä objekti.

Box 2.

Laskuvarjo ja ilmaruuvi ovat Leonardon oivalluksia, joita käsitellään Codex Atlanticuksessa. Leonardon laskuvarjon erottaa nykyisistä vain sen pyramidimainen muoto ja neliönmuotoinen pohja. Kehikko ja sitä ympäröivä tärkätty pellavakangas tekevät laskuvarjosta lujan ja vedenpitävän. Ilmaruuvi on puinen laite, jossa on naru ja tärkätystä pellavakankaasta tehty pyörivä ruuvi. Laitteen tarkoitus on nousta ilmaan ruuvimaisen pyörimisliikkeen avulla: kyseessä on siis todellinen helikopterin edeltäjä.

CITAZIONE:

"Kun on kerran tutustunut lentämiseen, kävelee maan päällä taivasta katsellen, koska siellä on käynyt ja sinne tahtoo palata."

DIDASCALIE

1. - Koodeksi lintujen lentotaidosta, Biblioteca Reale, Torino;
2. - Tutkimus laskuvarjosta, Codex Atlanticus, Pinacoteca Ambrosiana, Milano;
3. - Tutkimus ilmaruuvista, Codex Atlanticus, Pinacoteca Ambrosiana, Milano;
4. - Ornitopteriluonnoksia, 1488, Biblioteca Reale, Torino.

PANNELLO 08

Leonardo insinöörinä (sota)

BOX 1.

Vaikka Leonardo kirjoitti sodan kauheuksia kohtaan tuntemastaan vastenmielisyydestä, sotalaitteiden suunnittelu oli yksi hänen suurista intohimoistaan. Siltoja ja linnoituksia kuvaavien luonnosten rinnalla nähdään lukuisia piirroksia tappavista aseista. Vuonna 1487, parisataa vuotta ennen moderneja panssarivaunuja, Leonardo suunnitteli panssaroidun ajoneuvon, joka koostui pyörivälle alustalle asetetusta metallikorista ja joka pystyi liikkumaan mihin tahansa suuntaan.

BOX 2.

Leonardo suunnitteli ensimmäisen konekiväärin, jota kutsuttiin ”33-pillisiksi uruiksi”. Siinä oli kolme 11 musketin riviä, ja kukin musketti osoitti eri suuntaan. Hän suunnitteli myös valtavan, 24 metriä leveän varsijousen, jolla pystyi ampumaan kiviä tai pommeja tavanomaisten nuolten sijaan. Lopulta hän yhdisti kiinnostuksensa sotakoneisiin ja tieteeseen suunnittelemalla robottisoturin, jota ohjailtiin vaihteiston ja kaapeleiden avulla.

CITAZIONE:

”Käytännön täytyy aina perustua pitävälle teorialle.”

DIDASCALIE

1. – Suunnitelma panssaroidusta ajoneuvosta, 1485, Arundel Codex, British Library, Lontoo;
2. – Suunnitelma konekivääristä, 1488-1489, Codex Atlanticus, Biblioteca Ambrosiana, Milano;
3. – Piirros jättimäisestä varsijousesta, 1488-1489, Codex Atlanticus, Biblioteca Ambrosiana, Milano.

PANNELLO 09

Leonardo ja anatomia

Box 1.

Leonardo tutki perusteellisesti ja omaperäisellä tavalla ihmisruumista kuvaten yli 800 anatomisessa piirroksessaan lihaksia, jänteitä ja ihmisen luurankoa. Yli 30 eri-ikäisen naisen ja miehen ruumiin leikkelystä saamansa tiedon avulla taiteilija loi yksityiskohtaisia kuvia kehon eri osista, kuten sydäimestä, käsistä ja sisäelimestä selittäen niiden toimintaa.

Box 2.

Leonardo huomasi tutkimuksissaan, että sydän koostui lihaksesta, ja löysi ensimmäisenä sydämen neljä kammiota. Anatomisten tutkimustensa ansiosta hän pystyi kuvaamaan lihasten yhteistä ja vastakkaista toimintaa. Hän löysi hiussuonet 150 vuotta ennen Harveytä ja laajensi tutkimuksiaan myös eläinten anatomiaan. Hän kuoli ennen kuin ehti koota yhteen tutkimustensa tulokset, jotka julkaistiin vasta vuonna 1680 teoksessa "Tutkielma maalaustaiteesta".

CITAZIONE:

"Ihminen viettää elämänsä ensimmäisen puolikkaan terveyttään tuhoten ja toisen puolikkaan yrittäen parantua."

DIDASCALIE

1. – Käden luut, lihakset ja jänteet, 1510-1511, Royal Library, Windsor;
2. – Kurkku, jalan lihakset ja kaulan lihakset, Royal Collection, Lontoo;
3. – Tutkimuksia sikiöstä kohdussa, Royal Library, Windsor.

PANNELLO 10

Leonardo ja kasvitiede

Box 1.

Giorgio Vasari kertoo Leonardon tarkoista tutkimuksista kukkiin, kasveihin ja eläimiin liittyen. Piirrokset ja tieteelliset havainnot hänen pikkutarkoissa muistiinpanoissaan kertovat tutkimuksista, joiden hedelmiä voimme ihaila hänen maalauksissaan, kuten Luolamadonna ja Marian ilmestys. Ei tiedetä, tekikö Leonardo tutkielman kasveista tai onko tuo mahdollinen tutkielma kadonnut, mutta varmaa on, että Leonardo ei koskaan kadottanut rakkauttaan ja kunnioitustaan luonnon töitä kohtaan.

Box 2.

Leonardo oli matematiikkaan liittyvän kasvitieteen edelläkävijä ja havaitsi lehtien geometrisen kiinnittymisen oksiin siten, että ne välttävät asettumasta päällekkäin ja siten maksimoivat kasvin valonsaannin. Empiirisillä tutkimuksilla hän totesi, että vuosirenkaiden määrä rungon sisällä korreloi kasvin iän kanssa. Tiede vahvisti hänen hypoteesinsa vain sata vuotta myöhemmin.

CITAZIONE:

“On vaikeampaa tulkita luonnon luomuksia kuin runoilijan kirjaa.”

DIDASCALIE

1. - Luolamadonna, 1486, Louvre, Pariisi;
2. - Geometrisiä kuvioita ja kasvitieteellinen piirros, n. 1490, Institut de France, Pariisi;
3. - Tutkimus *Ornithogalum umbellatumista* (Sarjätähdikki), 1505, Royal Library, Windsor;
4. - Hedelmiä, vihanneksia ja muita tutkielmia, 1487 – 1489, Institut de France, Pariisi.

PANNELLO 11

Leonardo ja musiikki

Box 1.

Leonardo harrasti musiikkia samalla taiteellisella ja tieteellisellä intensiteetillä kuin muitakin lukuisia kiinnostuksenkohteitaan. Hän keksi uusia soittimia, sävelsi kappaleita ja tulkitsi niitä jumalaisesti sekä soittaen että laulaen, kertoo Giorgio Vasari. Leonardo voitti musiikkikilpailuja Ludovico Sforzan hovissa säestäen itseään itse rakentamallaan hopealyyralla. Valitettavasti näitä sävellyksiä ei ole säilynyt meidän päiviimme.

Box 2.

Leonardo oli loistava muusikko ja tutki akustiikkaa ennen keksimiensä soitinten rakentamista. Näiden joukosta muistetaan mm. "glissando-huilu", jossa on yksi yhtenäinen halkio, jonka avulla on mahdollista tuottaa loputtomasti ääni-intervalleja, haitari sekä kuuluisa viola organista, kosketinsoittimen ja jousisoittimen yhdistelmä, jonka kielet kitkan avulla soivat kuin joukko jousisoittimia.

CITAZIONE:

"Musiikki on näkymättömien asioiden ilmentymä."

DIDASCALIE

1. - Arvoitus ja nuottikirjoitusta, myöhäinen 1480;
2. - Piirros kellosta, 1400-luvun loppu - 1500-luvun alku, Forster II Codex, Victoria Albert Museum, Lontoo;
3. - Piirros mekaanisesta tamburiinista, Codex Atlanticus, Biblioteca Ambrosiana, Milano;
4. - Piirros viola organistasta, 1488-1489, Manuskripti H, Institut de France, Pariisi.

PANNELLO 12

Vähemmän tunnettu Leonardo

BOX 1.

Monet Leonardon projekteista vaikuttavat edistyksellisiltä ajalle, jolloin hän kehitteli niitä, vaikka niissä on kyse nykypäivälle tavallisista ideoista ja käyttöesineistä. Hän kehittikin ensimmäiset toimivat versiot saksista, väliaikaisista silloista ja sukelluspuvuista. Lisäksi hän rakensi ensimmäiset matkamittarit sekä tuulimittarit.

BOX 2.

Leonardo piirsi irvokkaita kuvia esittääkseen tarkkoja huomioitaan ihmisten kasvonpiirteistä. Vasari kertoo, kuinka kiehtovia Leonardon mielestä olivat erikoisen muotoiset päät sekä outoja piirteitä omaavat kasvot. Hänen estetiikan tutkimuksensa ei rajoittunut vain siihen, mitä pidettiin kauniina tai harmonisena ja hän löysikin kauneutta myös omituisuuksien ja eriskummallisuuden kuvauksesta.

CITAZIONE:

“Hanki nuoruudessasi se, mikä hyvittää vanhuuden tuskat. Ja jos uskot, että tieto on vanhuuden ruokaa, pyri nuoruudessasi siihen, että vanhuudesta ei puutu ravintoa.”

DIDASCALIE

1. - Tuulimittarin luonnos, Codex Atlanticus , Biblioteca Ambrosiana, Milano;
2. - Tutkimus sukeltajan happilaitteesta, Codex Atlanticus, Biblioteca Ambrosiana, Milano;
3. - Kahdeksan karikatyyriä, n. 1490, Royal collection, Windsor;
4. - Kaksi groteskia kuvaa, Galleria degli Uffizi, Firenze.

PANNELLO 13

Leonardon kirjoitukset (koodeksit)

BOX 1.

Leonardo tutki häntä ympäröivää maailmaa koko elämänsä ajan. Hän kirjasi huomioitaan muistivihkoihin, joihin on kertynyt 13 000 sivun verran piirroksia ja muistiinpanoja. Niitä voi helposti lukea asettamalla sivut peilin eteen, sillä hän käytti oikealta vasemmalle etenevää ”peilikirjoitusta”. Leonardon kuoltua kirjoitukset jaettiin hänen tuttaviansa kesken ja ne julkaistiin vasta tuolloin, mutta erillisissä osissa.

BOX 2.

Jotkin hänen koodekseistaan eli tärkeimmistä kirjoituskokoelmista ovat Italiassa. Milanossa säilytetään sekä Codex Atlanticusta, joka on laajin kokoelma Leonardon kirjoituksia ja piirroksia, että Codex Trivultianusta. Molempia säilytetään Biblioteca Ambrosiana -kirjastossa. Torinon kuninkaallisesta kirjastosta löytyy ”Kodeksi lintujen lennosta”. Muita huomattavia kokoelmia löytyy Windsorista, Pariisista, Lontoosta ja Madridista.

CITAZIONE:

”Kaikkivaltias myy meille kaikki rikkaudet työn hinnalla.”

DIDASCALIE

1. - Sivu Leicesterin koodeksista (tunnetaan myös Hammerin koodeksina), 1506-1510, Bill Gatesin yksityiskokoelma;
2. - Sivu Atlantico-koodeksista (Codex Atlanticus), 1478-1518, Biblioteca Ambrosiana -kirjasto, Milano;
3. - Sivu Trivulziano-koodeksista (Codex Trivultianus), 1478-1493, Castello Sforzesco, Milano.

PANNELLO 14

Leonardo postimerkeissä

BOX

Filatelia on yksi tavanomaisimmista ja arvokkaimmista tavoista ilmaista arvostusta tiettyä henkilöä ja hänen työtään kohtaan. Leonardo on symbolisella tasolla niin tärkeä, että ylittää kaikki rajat. Häntä kuvataan usein eri maiden postimerkeissä. Tämä valikoima todistaa, että Leonardo ja hänen teoksensa nauttivat yhä maailmanlaajuista suosiota.